

ZENDER → BOODSCHAP → ONTVANGER

Een van de cliënten (vroeger heetten ze 'bewoners') wordt naar mij toegestuurd voor een gesprek over het geloof. 'Daarvoor moet je bij de 'dominee' zijn': dat was de beeldvorming van de geestelijk verzorger in die tijd. Na het inleidend gesprek gaat het over het geloof. Vanwege zijn verstandelijke beperking (vroeger heette dat 'handicap') loopt het gesprek via het opnoemen en 'raden' van bekende en onbekende psalmen. Hij wint het en heeft wat dat betreft meer in zijn pakket dan ik. Vervolgens zegt hij: 'dominee, ik wil graag naar de hemel.'

Daar gaat het dus om, denk ik meteen: een gesprek over de hemel. Samen verkennen we associatief wat er allemaal bij de 'hemel' past: 'mooie omgeving', 'geen pijn en verdriet', 'nooit meer in je eentje' en 'altijd een beetje feest'. Ik doe mijn best om op zijn begripsniveau antwoorden te vinden en hij knikt maar en herhaalt, dat hij naar de hemel wil. Na het gesprek heb ik een katterig gevoel: opdracht van de begeleiding vervuld, mijn functie bevestigd, maar toch....

Bij de vervolgspraak begin ik anders: 'hoe gaat het met je?'

Hij reageert met een paar lelijke woorden aan het adres van de groepsleiding en de plek waar hij woont. Hij voelt zich daar niet thuis, hij wil daar weg. Op dat moment valt bij mij het kwartje: 'ik wil graag naar de hemel' is voor hem de enige manier om duidelijk te kunnen maken, dat hij weg wil van de plek waar hij woont. Alle andere manieren om het duidelijk te maken mislukken in de reacties van zijn begeleiding: 'je hebt het hier toch goed', 'je moet niet zo zeuren' en 'wij doen toch alles voor je!'

Stel je voor, dat geloofstaal een manier is om iets duidelijk te maken over hoe je nu je situatie ervaart. Dan hoeft ik niet per se theologie te studeren om daar op een goede manier mee om te gaan. Ik moet alleen mijn voelsprietten op zetten voor wat er achter en in die taal wordt uitgedrukt aan gevoelens. Dan hoeft een cliënt ook niet bij elke vermeende geloofsuitspraak naar de dominee. Het is dan overigens wel handig als er iemand is, die alle geloofstalen beheerst en begeleiders kan toerusten voor hun eigen taak. En die vervolgens als specialist aanwezig zijn, wanneer het niet lukt in de gewone omgang.

Zo heb ik, in een notendop, sinds 1985 de ontwikkeling meegemaakt van mijn functie als geestelijk verzorger in dienst van een zorgorganisatie.

Hoe zit dat eigenlijk met 'zender', 'boodschap' en 'ontvanger'?

Ik ben in mijn werk begonnen vanuit de gedachte van het belang van de te onderscheiden functies.

Zender: dat kan met een hoofdletter en heeft met iets groots te maken, waarbij voor mij het woord 'dienstknecht' over blijft, dienstknecht met een missie.

Boodschap: die moet eigenlijk altijd in de vorm van 'blijde boodschap' voor welke situatie dan ook. Met name in moeilijke situaties, of situaties van gebrokenheid, moet je zorgvuldig omgaan met de wijze waarop je de boodschap verpakt of uitdrukt. Er zitten meestal twee aspecten aan: 'jij wordt door God gekend en geaccepteerd' en 'voor ieder is er hoop op een toekomst en op een weg om te gaan'.

Ontvanger: dat is de ander. Zomaar onderweg, met of zonder bewuste vragen. Maar altijd iemand, voor wie die boodschap belangrijk zou kunnen zijn.

Kern is toch wel het zenden vanuit het gezonden zijn en de daarbij behorende richting, namelijk naar een ontvanger.

Dat is in de loop der jaren heel anders geworden:

Bij een bepaalde gelegenheid wil ik aan mensen met een verstandelijke beperking iets duidelijk maken over de kern van het geloof: het begrip 'genade'. Ik heb me voorbereid op werken met zintuiglijke voorbeelden: een etensbord, dat ik luidkeels roepend stuk laat vallen. Zonde! Vervolgens ben ik al pratend bezig met het lijmen van de scherven met secondelijm om te laten zien, dat het bord ondanks de scheuren toch nog weer 'geheeld' zou kunnen worden. Midden in deze activiteit, waarbij ik me alvast verheug op het resultaat en het effect, komt een deelnemer naar me toe, legt een hand op mijn schouder en zegt: 'Piet, laat maar. Gooi maar weg! Ik pak wel een nieuwe!'

Mijn hele schema raakt in de war, maar tegelijk is er ook de ontdekking: 'wie heeft wie iets duidelijk gemaakt?'

Ik ben begonnen met de functie van 'zender', 'boodschap' en 'ontvanger' en ik ben terecht gekomen bij de betekenis van 'communicatie'. In de zin van 'alles doet mee!'

Er wordt al 'gezonden' voordat je wat ook maar bedenkt: via beeldvorming, eerdere ervaringen en eigen gedachten. Kortom 'ontvanger' en 'zender' zijn verwisselbaar: het gaat om heen en weer. En de boodschap? Ik ben erachter gekomen, dat alles staat en valt met het betrekkningsniveau: wat ervaart de ander in zijn contact met mij aan geborgenheid en eigen waarde? En vooral: wat voor claim ervaart hij van mij in mijn contact met hem?

Er is niet zoveel van mijn zendergevoel overgebleven: de hoofdletter is verplaatst naar Communicatie. En verrassenderwijs vind ik daar ook mijn inspiratiebron. En daarmee ook in degene met wie de communicatie lukt.

Hoe zou je dit proces willen benoemen? Emancipatie van de cliënt? Ontmythologisering van de dominee? Bewustwording van de 'ontmoeting' als bron? Of: professionalisering van de geestelijke verzorging?

Wordt het niet eens tijd om deze analyse ook eens toe te passen op onze ambtelijke zending?

Drs. Piet Brongers,
geestelijk verzorger bij het Provinciaal Steunpunt Groningen 'aandacht voor levensvragen'